

บทที่ ๓

ชีวิตที่ดีในทัศนะของประโยชน์นิยม

ทัศนะของแนวคิดประโยชน์นิยม ความดีกับความสุเป็นเรื่องเดียวกัน ในทางตรงกันข้าม การกระทำสิ่งใดที่ก่อให้เกิดความทุกข์ จึงถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดหรือไม่เป็นสิ่งที่ดีและมีความเห็น ว่าความถูกต้องมีความถูกต้องมากและความถูกต้องน้อย หรือมีความผิดมากและความผิดน้อย มาตัดสินว่าการ กระทำใดถูกต้องที่สุดด้วยสิ่งใดในสถานการณ์ใดที่ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำสิ่งที่ถูกเหนือสิ่งที่ผิด และ อะไรที่คืออำนาจที่มาทำให้ต้องปฏิบัติหรือควรกระทำตามจากกรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น แนวคิดนี้ยังปฏิเสธ หลักการความสุขส่วนตนและโต้แย้งแนวคิดของกรณีธรรมที่ใช้เพียงหลักการหน้าที่เป็นเกณฑ์ตัดสิน เพียงอย่างเดียว

๓.๑ ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดชีวิตที่ดีโดยทั่วไปตามทัศนะประโยชน์นิยม

การศึกษาทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขของมนุษย์ กล่าวคือ การกระทำที่ ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือว่าเป็นการกระทำที่ดี^๑ ซึ่งแนวคิดหลักการ ว่าด้วยประโยชน์นิยมเกี่ยวกับจุดประสงค์คือ รากฐานแห่งความสุขอำนาจแห่งเหตุผลและกฎหมาย แห่งประโยชน์นิยมเป็นพื้นฐาน ด้วยลักษณะที่พิเศษของปรัชญาประโยชน์นิยมคือ ความสุขของคน จำนวนมากที่สุด หรือการบรรลุประโยชน์ที่ดีที่สุด ลักษณะพิเศษของปรัชญาประโยชน์นิยมมี ดังต่อไปนี้

๑) หลักปรัชญาประโยชน์นิยมไม่ใช่แนวความคิดที่สร้างขึ้นเฉพาะบางยุคบางสมัย เนื่องจากเป็นทฤษฎีทางศีลธรรมจึงเกี่ยวโยงมาจากปรัชญาสำนักเอพิคิวเรียนของประเทศกรีกโบราณ

๒) วิธีการของปรัชญาประโยชน์นิยม เป็นแบบอุปนัย ใช้การทดลองเป็นฐานรองรับและใช้ ความมุ่งหมายในเชิงปฏิบัติ ไม่ยอมรับว่ามนุษย์มีเหตุผลจริงๆ

๓) ความสำคัญอันดับแรกที่นักปรัชญาประโยชน์นิยมใช้ ไม่ใช่สังคมหรือรัฐใช้ แต่เป็นสิทธิ ของมนุษย์เอง หากมองในแง่นี้ นักปรัชญาประโยชน์นิยมก็คือ นักปัจเจกอัตนัยนั่นเอง โดยมองว่า ปัจเจกชนเป็นผลบูรณาการแก่สังคม

๔) กลุ่มนักปรัชญาประโยชน์นิยมมองว่า คนเราจะหาความสุขได้ในสังคมเท่านั้น โดยมอง ว่า ความดีของตนผูกพันอยู่กับความดีของคนอื่น ความสุขคือเป้าประสงค์สูงสุดของมนุษย์ จุดหมาย ของมนุษย์คือวัตถุที่จุดหมายซึ่งมนุษย์เฝ้าต้องการ รัฐเป็นเพียงวิธีการให้มนุษย์มีความสุขมากเท่านั้น

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๑.

๕) ปรัชญาประโยชน์นิยมยังเป็นทฤษฎีการปกครองด้วยเช่นกัน สวัสดิการของประชาชนพลเมืองเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยรัฐบาล เพราะรัฐบาลต้องออกกฎหมายเพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์ของประชาชนไว้ และกฎหมายทุกฉบับมุ่งที่สวัสดิการของประชาชน ประชาชนย่อมเชื่อรัฐบาลเพียงเพราะว่ารัฐบาลเป็นผู้บำบัดทุกข์ และบำรุงสุขให้เท่านั้น

๖) ปรัชญาประโยชน์มีความผูกพันแนบแน่นอยู่กับปรัชญาสมาคมนิยม และปรัชญาสมาคมนิยมตั้งใจแน่วแน่ที่จะอธิบายลักษณะรูปแบบความรู้ทางปรัชญา และระบายความรู้ออกมาอธิบายหลักการตามรูปแบบที่ได้รับ แม้ว่าปรัชญาประโยชน์นิยมได้จัดระเบียบเพื่อให้สถาบันการเมืองคงอยู่ แต่ถึงกระนั้นประชาชนก็ไม่นิยมนัก^๒

เจรามี เบ็นธัม (Jeremy Bentham 1748-1832) นักปรัชญาชาวอังกฤษและ นักทฤษฎีการเมือง ได้พัฒนาทฤษฎีประโยชน์นิยม ที่เป็นพื้นฐานสำหรับ การเมือง และการปฏิรูปกฎหมาย^๓ ซึ่งเบ็นธัม มองว่า โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน จะดีหรือชั่วก็ขึ้นอยู่กับผลของมัน ซึ่งความสุขตามแนวความคิดคือ การมีความสุขและไม่มีทุกข์ แนวคิดประโยชน์นิยมให้คำนิยามว่า เป็นทรัพย์สินเพื่อวัตถุที่หมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลประโยชน์สุข ความพอใจ ความดีหรือความสุข หรือเพื่อป้องกันความสุขจากความเสียหาย ความชั่วหรือความทุกข์ ความเจ็บไข้หรือความไม่สบายให้แก่คนที่เสียผลประโยชน์^๔ แนวคิดทางจริยธรรมของเขาขึ้นอยู่กับ การคำนวณทางคณิตศาสตร์สถาบันใดจำเป็นแค่ไหน ขึ้นอยู่กับประโยชน์ของสถาบันนั้น เขาถือว่าความสุขนั้นวัดได้ เขาเป็นผู้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาที่สำคัญคือ ยูนิเวอร์ซิตีคอลลิจ มหาวิทยาลัยลอนดอน งานเขียนชิ้นเอกของเขา คือ Introduction to the Principles of Moral and Legislation ในแนวคิดที่เขาได้กล่าวว่า “ธรรมชาติได้จัดให้มนุษย์อยู่ภายใต้บังคับการของนายที่มีอำนาจเต็มสองคน คือ ความเจ็บปวดและความสุขสบาย เพื่อสิ่งทั้งสองนี้เท่านั้นที่เราจะกล่าวได้ว่าอะไรที่เราควรทำและอะไรที่เราจะทำได้ มันควบคุมสิ่งที่เราทำทั้งหมด สิ่งที่เราคิดทั้งหมด ความพยายามที่จะหลุดพ้นจากอำนาจของมันกลับแสดงให้เห็นและยืนยันความเป็นอยู่ของมัน โดยคำพูดของมนุษย์อาจสร้างทำเป็นหนีจากอำนาจของมัน แต่โดยความเป็นจริงเขาอยู่ใต้อำนาจของมันตลอดเวลา^๕ มองได้ว่าการกระทำของมนุษย์ทุกอย่างและทุกครั้ง ล้วนเกิดจากการแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์ความเจ็บปวด แรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการกระทำจึงล้วนมีสาเหตุมาจากความต้องการสุขสบายเพียงสิ่งเดียวที่จะเป็นเป้าหมาย

^๒ ดนัย ไชโยธธา, **นักคิด นักรู้ และนักการเมือง**, (กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นท์ติ้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔๐-๒๔๑.

^๓ John R. Burr and Milton Goldinger. **Philosophy and Contemporary Issues**. (New Delhi : V.K. Batra at Prarl Offset Press Private Limited 2004), P. 203.

^๔ ดนัย ไชโยธธา, **นักคิด นักรู้ และนักการเมือง**, หน้า ๒๔๔-๒๔๕.

^๕ วิทย์ วิศทเวทย์, **ปรัชญาทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

ปลายทางของชีวิต เพราะโดยธรรมชาติเราต้องการความสุขความยินดีที่ต้องการเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มนุษย์กลัวความลำบาก กลัวความทุกข์ กลัวความเจ็บปวดจึงหาวิธีป้องกันที่ไม่ต้องประสบพบเจอในการดำเนินชีวิตความสุข

แนวคิดของเบ็นธัม (Bentham) ได้ให้ทัศนะการกระทำของมนุษย์ทุกครั้งจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ย่อมเกิดจากสาเหตุสำคัญสองประการคือ เพื่อแสวงหาความสุขประการหนึ่ง และเพื่อหลีกเลี่ยงความทุกข์และความเจ็บปวดประการหนึ่ง^๖ เขายังสรุปแนวคิดที่มองได้ว่าเป็นทางอภิปรายของตนว่า ธาตุแท้ของมนุษย์การแสวงหาความสุขเป็นจุดหมายปลายทางของมนุษย์ได้นำมาซึ่งพฤติกรรมต่างๆมากมาย การแสวงหาความสุขหลุดพ้นจากความทุกข์และความเจ็บปวดก็เช่นกัน มนุษย์เมื่อต้องพบกับความทุกข์และความเจ็บปวดก็พยายามหาทางที่หลีกเลี่ยงอย่างรวดเร็วที่สุด และถ้าไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็จะต้องหาวิธีป้องกันเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด และจะต่อสู้เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ ความลำบากให้กลับมาดำเนินชีวิตตามปกติให้เร็วที่สุดโดยไม่ให้ชีวิตต้องจมอยู่กับความทุกข์และความเจ็บปวด ดังที่เขากล่าวว่า “Nature has placed mankind under the governance of two sovereign master, pain and pleasure.”^๗ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะตั้งใจออกมาจากสภาวะเช่นนั้นมาสู่ความสุขสบาย ซึ่งในปกติของการใช้ชีวิตประจำวัน มักจะมีเรื่องที่ทำให้เราต้องตัดสินใจเลือกเสมอ จะพบว่าการตัดสินใจที่เลือกปฏิบัติมีผลอย่างยิ่งต่อตนเอง และผู้อื่นในสังคม การเข้าใจความเป็นธรรมชาติและแตกต่างของมนุษย์มีส่วนในความคิดแรกๆที่มักคำนึงถึง เราจะบอกได้ว่าเป็นหลักการแรกในการตัดสินใจทางจริยธรรม ที่เรามักจะสงสัยการกระทำนั้น ถูกต้องและเหมาะสมหรือยัง จึงต้องเข้าใจหลักการแรกในเป้าหมายที่ต้องการความสุขเป็นตัวกำหนดด้วยถือว่าแนวของเบ็นธัมนั้นได้มีอิทธิพลต่อนักปรัชญาที่ศึกษาแนวคิดประโยชน์นิยมต่อไป

การศึกษาแนวคิดของ จอห์น สจวต มิลล์ (ค.ศ. ๑๘๐๖-๑๘๗๓) ก็คือหลักประโยชน์ หรือ หลักมสุข เขาเป็นบุตรชายคนโต เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๔๙ เป็นนักประพันธ์ที่เด่นดังมาก ในด้านความคิดของสำนักปรัชญาประโยชน์นิยม อาชีพเขาข้องเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองโดยเขาได้สมัครเป็นทหารในกองร้อยในนามของ East India Company และได้ดำรงตำแหน่งนี้มากระทั่งปี พ.ศ. ๒๓๙๖ ต่อมาเขาได้เป็นสมาชิกของสภาสามัญชนของอังกฤษอยู่เป็นเวลา ๓ ปี ผู้เป็นบิดาได้สอนทฤษฎีให้แก่บุตรชาย โดยให้ปฏิบัติตามแนวของ เบ็นธัม และต้องการให้บุตรชายเป็นผู้นำสำนักปรัชญาประโยชน์นิยม เขาจึงได้รับการสั่งสอนให้คิด วิเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์อย่างเข้มงวดตามแนวทฤษฎีของเบ็นธัม ในความถูกต้องของหลักการที่เขาได้กล่าวว่า “ทุกคนนับได้หนึ่ง ไม่มีใครที่นับ

^๖ ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, **จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับอุดมคติและมาตรการทางศีลธรรม**, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๙๙.

^๗ Tom L. Beauchamp. **Philosophical Ethics**. (California U.S.A. : McGraw – Hill Book Company 1982), P. 82.

ได้มากกว่าหนึ่ง” และมีลล์ที่ได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า “The greatest good of the greatest number” ซึ่งเป็นความสุขที่ดีที่สุดของจำนวนความสุขที่มากที่สุด^๙ ดังนั้น ชีวิตที่ดีเป็นคุณภาพและปริมาณที่มองความสุขของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดและก็ต้องการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ทางร่างกายเช่นกัน

๓.๑.๑ ความหมายชีวิตที่ดีตามทัศนะประโยชน์นิยม จอห์น สจวต มิลล์

การดำเนินชีวิตที่มีประโยชน์สุขที่ดีที่สุดกับจำนวนมนุษย์ให้มากที่สุดโดยรวมคุณภาพชีวิตที่ดีในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ การที่มนุษย์มองความสุข ความมีประโยชน์ คุณภาพเป็นสิ่งที่สามารถพบได้ในเชิงประจักษ์ให้กับจำนวนของมนุษย์ที่มีความเอาใจใส่ต่อประโยชน์สุขเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อระหว่างมนุษย์ด้วยกันมากที่สุด

๓.๑.๒ ลักษณะชีวิตที่ดีตามทัศนะประโยชน์นิยม จอห์น สจวต มิลล์

ลักษณะที่เด่นของแนวคิดประโยชน์นิยม ด้วยความดีหรือความถูกต้องไม่มีลักษณะที่พันโลก แต่เป็นความสุขหรือประโยชน์ที่มีได้ในโลกนี้ และขยายกรอบวิเคราะห์ครอบคลุมจำนวนคนมากขึ้น^๙ การกระทำที่ถูกต้องตามหลักความสุขเป็นการกระทำที่มีแนวโน้มเพิ่มความสุขให้มากที่สุดให้กับมนุษย์ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุด แต่ก็มักจะมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมสำหรับคนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์ ด้วยการเน้นความเสมอภาคที่ต้องการให้ทุกคนมีความสุขอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่สนใจแรงจูงใจหรือหลักการของผู้กระทำ

แนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “ เห็นได้ชัดว่า ไม่อาจมีข้อพิสูจน์ได้ในความหมายธรรมดาและในความหมายที่ทั่วไปยอมรับ คำถามเกี่ยวกับจุดหมายสูงสุดมีอาจอาศัยการพิสูจน์โดยตรงได้ สิ่งใดก็ตามที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นสิ่งดี จะพิสูจน์ได้ก็โดยแสดงให้เห็นว่า สิ่งนั้นนำไปสู่บางสิ่งที่ยอมรับว่าดีโดยปราศจากการพิสูจน์ จะพิสูจน์ว่าแพทย์ศิลป์เป็นสิ่งดีได้ก็ด้วย การแสดงให้เห็นว่า นำไปสู่สุขภาพที่สมบูรณ์ แต่จะพิสูจน์ได้อย่างไรเล่าว่า สุขภาพที่สมบูรณ์เป็นสิ่งดี ด้วยเหตุนี้ หากมีการยืนยันว่ารูปแบบของหลักการที่รวมทุกสิ่งที่ดีในตัวเองไว้ทั้งหมด และสิ่งอื่นนอกจากนี้จะดีก็มีใช้ในฐานะเป็นจุดหมาย แต่ดีในฐานะเป็นวิถี”^{๑๐} มองว่า การมีเหตุผลที่หาคำตอบความสุขจะนำไปสู่ผลเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับวิถีทางที่นำไปสู่ความต้องการจากเป้าหมายนั้นเช่นกัน ซึ่งมองต่อไปได้อีกว่าสามารถที่จะประยุกต์เส้นทางหรือเลือกทางที่จะเป็นวิถีไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ จึงมองว่าผลของเป้าหมายมีความสำคัญและการเลือกวิถีที่สามารถที่จะนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

^๙ William K. Frankena. ETHICS 2nd Ed. (New Delhi : Prentice Hall of India 1999), P. 42.

^๙ ชัชชัย คุ่มทวีพร, จริยศาสตร์ ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม, (กรุงเทพฯ : ดำเนินการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๙๑.

^{๑๐} เนืองน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์ตะวันตก, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๗๓-๗๔.

อย่างไรก็ตามมนุษย์มีความต้องการตามธรรมชาติ การแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายและการแสวงหาความสุขทางใจได้ตามที่ตนต้องการ ในแนวคิดของประโยชน์นิยมซึ่งได้อธิบายให้เข้าใจในหลักการที่ มิลล์กล่าวว่า “ลัทธิที่ยอมรับ ประโยชน์ หรือ หลักมสุข เป็นรากฐานของศีลธรรม ถือว่าการกระทำที่ถูกได้แก่ การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความสุข การกระทำที่ผิด ได้แก่การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดสิ่งที่สวนทางกับความสุข จะถูกผิดมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับว่า แนวโน้มดังกล่าวนี้มากน้อยเพียงใด สุขในที่นี้หมายถึง ความรื่นรมย์ และการปราศจากความเจ็บปวด อสุข หมายถึงความเจ็บปวดและภาวะที่ไร้ความรื่นรมย์ การที่จะให้เข้าใจของหลักศีลธรรมของลัทธินี้ มีเรื่องจะต้องกล่าวอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่ว่า ความรื่นรมย์และความเจ็บปวดนั้นประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมีขอบข่ายแค่ไหน ปัญหาที่ยังอภิปรายกันได้อีก แต่คำอธิบายเพิ่มเติมเหล่านี้ไม่กระทบกระเทือนคติชีวิตอันเป็นหลักพื้นฐานของศีลธรรมลัทธินี้ คติชีวิตของลัทธินี้ ก็คือความรื่นรมย์ และการหลุดพ้นจากความเจ็บปวดเป็นจุดหมายเดียวที่ปรารถนา และสิ่งอื่นใดที่นำพึงปรารถนานั้น มันท่าพึงปรารถนาก็เพราะตัวมันเองให้ความรื่นรมย์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นวิถีที่พาไปสู่ความรื่นรมย์ และการหลุดพ้นจากความเจ็บปวด”^{๑๑} มองว่า ความสุขทางร่างกายเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์เท่านั้น ในแนวคิดนี้ การกระทำที่ดีต้องมุ่งไปสู่ประโยชน์สุข และการกระทำที่ไม่ดีจะนำไปสู่ความทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง มนุษย์จะมีความสุขได้โดยมุ่งไปที่ตนเอง ด้วยถือว่า ศีลธรรมคือ ความรื่นรมย์ และการหลุดพ้นจากความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับร่างกายของตนเอง ซึ่งมนุษย์จะรับรู้ได้ด้วยความพึงพอใจของตนเอง

แต่ก็มีข้อโต้แย้งซึ่งมิลล์กล่าวว่า “คติชีวิตแบบนี้ก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่คนหลายคน ซึ่งในบรรดาคนเหล่านี้บางคนก็เป็นผู้ที่มีน้ำใจประเสริฐและมีอุดมคติ คนเหล่านี้เห็นว่า ลัทธิที่ถือว่าจุดหมายของชีวิตไม่มีอะไรสูงกว่าความสุขและไม่มีสิ่งที่น่าแสวงหาอื่นใดดีกว่าและประเสริฐกว่าความสุขเป็นลัทธิที่ต่ำต้อยและหยาบ เหมาะสมสำหรับสุกรเท่านั้น และในสมัยโบราณก็มีการเปรียบเทียบอย่างเหยียดหยามว่า สวากของเอพิคคิวรัสเป็นอย่างนี้ ในสมัยใหม่ ผู้ที่ถือลัทธินี้บางครั้งบางครั้งก็ถูกผู้ต่อต้านชาวเยอรมัน ฝรั่งเศส และอังกฤษ เปรียบเทียบในทำนองเดียวกัน เมื่อถูกกล่าวหาเช่นนี้ชาวเอพิคคิวเรียนมักจะตอบว่าไม่ใช่พวกเขาหรอก แต่พวกที่กล่าวหาต่างหากที่วาดภาพมนุษย์ให้ต่ำต้อยเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพราะพวกที่กล่าวหาเหล่านั้นที่กักเอาว่า มนุษย์ไม่มีสมรรถนะที่จะลิ้มรสความรื่นรมย์อื่นใดได้ นอกจากความรื่นรมย์ที่สุกรรู้จัก ถ้าการทักท้วงของเขาเป็นจริง เราก็ไม่สามารถหักล้างข้อกล่าวหาได้ แต่มันก็ได้เป็นข้อกล่าวหาอีกต่อไป เพราะถ้าต้นตอของความรื่นรมย์ของมนุษย์กับสุกรเหมือนกันทั้งหมด คติชีวิตซึ่งเหมาะสมกับฝ่ายหนึ่งก็ต้องเหมาะสมกับอีกฝ่ายหนึ่ง เราารู้สึกว่าการเปรียบเทียบแบบเอพิคคิวเรียน กับ ชีวิตแบบเดรัจฉานเป็นเรื่องต่ำต้อยก็เพราะว่า ความรื่นรมย์แบบเดรัจฉานไม่สามารถทำให้มนุษย์รู้สึกเป็นสุขได้ มนุษย์มีอายตนะสูงกว่าความหิวกระหายของสัตว์ และ

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

หากเขารู้สึกตัว เขาจะไม่ถือว่าสิ่งอื่นใดเป็นความสุขนอกจาก เมื่ออายตนะนี้ได้รับความพึงใจ ข้าพเจ้าไม่รู้จักคติชีวิตแบบเอพิคคิวเรียนใดที่ไม่ยอมรับว่า ความรื่นรมย์ที่เกิดจากปัญญาจากความรู้สึกและจินตนาการ และจากสำนักทางศีลธรรมเป็นความรื่นรมย์ที่สูงกว่าความรื่นรมย์ทางประสาทสัมผัส แต่ต้องยอมรับว่าการที่ชาวเอพิคคิวเรียนโดยทั่วไปให้ความสำคัญแก่ความรื่นรมย์ทางใจกว่าทางกายนั้น ก็เพราะว่า ความรื่นรมย์ทางใจถาวรกว่า ปลอดภัยกว่า และสิ้นเปลืองน้อยกว่าทางกาย กล่าวคือ อันแรกดีกว่าอันหลัง เพราะเงื่อนไขภายนอกมิใช่แก่นแท้ภายใน ชาวประโยชนนิยมได้แสดงผลในเรื่องเหล่านี้ไว้แล้ว แต่เขาอาจแสดงผลเพิ่มเติมก็ได้ เพื่อให้รัดกุมยิ่งขึ้น หลักของประโยชนนิยมนั้น เข้ากันได้กับความจริงที่ว่า ความรื่นรมย์บางประเภทมีค่ามากกว่า และน่าพึงปรารถนากว่าบางประเภท ในการพิจารณาค่าของสิ่งอื่นๆ นั้น เราคำนึงทั้งคุณภาพและปริมาณ จึงเป็นเรื่องไร้สาระที่จะคำนึงแต่ปริมาณอย่างเดียวในการพิจารณาค่าของความรื่นรมย์”^{๑๒} มองว่า ความสุข ความทุกข์ และความรื่นรมย์ของมนุษย์แท้จริงแล้ว ก็เป็นสิ่งที่มิลักษณะเฉพาะของความเป็นสิ่งที่มีชีวิตอาศัยอยู่ในโลก ร่วมกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ มนุษย์มีเลือดเนื้อที่ใช้เพื่อหล่อเลี้ยงและหล่อหุ้มร่างกายเป็นสีแดง ในขณะที่สัตว์หลายชนิดก็ลักษณะสีแดงเช่นกัน มีการดำรงชีวิตด้วย การกินอยู่หลับนอน และสืบพันธุ์ เพื่อรักษาการดำรงเผ่าพันธุ์ของตน สิ่งที่อยู่ภายในร่างกายและลักษณะที่ได้กล่าวมานี้ ความเป็นไปได้ที่มีลักษณะของพื้นฐานการคิดเพื่อปัจจัยของความอยู่รอดที่คล้ายกัน ดังนั้น การแสดงออกของมนุษย์และสัตว์ต่างก็มีลักษณะเฉพาะตามสิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมชาติและเงื่อนไขของตนเองในฐานะเดียวกันของสิ่งมีชีวิต

ถ้ามีคนถามมิลล์ว่า มิลล์หมายความว่าอย่างไร เมื่อถามถึงความรื่นรมย์ ว่ามีความแตกต่างกันทางคุณภาพหรืออะไรทำให้ความรื่นรมย์อันหนึ่งมีค่าน่าพึงปรารถนามากกว่าอันอื่น นอกไปจากว่า มันมีปริมาณมากกว่า มีเพียงคำตอบเดียวที่จะตอบได้ เมื่อมีความรื่นรมย์สองอัน ถ้าคนทุกคน หรือเกือบทุกคนที่เคยรู้จักทั้งสองอันนี้ปักใจชอบอันหนึ่งมากกว่าอีกอันหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงพันธะทางศีลธรรม ก็หมายความว่า อันแรกน่าพึงปรารถนามากกว่า เมื่อมีความสุขสองอัน ถ้าคนที่รู้จักความสุขทั้งสองดี พอใจอันหนึ่งมากกว่าอีกอันหนึ่งอย่างมากมาย โดยไม่คำนึงว่าจะมีความสุขทุกอย่างสาหัสติดตามอันนั้นมา และจะไม่ยอมละทิ้งความสุขอันแรกแม้ว่า โดยธรรมชาติของเรานั้น อันหลังจะให้ปริมาณความสุขมากกว่า เราก็มีสิทธิ์ที่สรุปว่า คุณภาพของความสุขที่ถูกเลือก เมื่อเปรียบกับอีกอันหนึ่งแล้ว มีค่าสูงกว่าปริมาณของความสุขอันหลังอย่างเทียบมิได้ ดังนั้นจึงเป็นความจริงอย่างปราศจากข้อสงสัยว่า ผู้ที่คุ้นเคยและสามารถชื่นชมกับความสุขทั้งสองแบบสมัครใจดำรงชีวิตในทางที่อาจสามารถชื่นชมสิ่งที่สูงกว่า คงมีคนไม่กี่คนที่จะยอมลดตัวลงมีชีวิตแบบสัตว์เดรัจฉาน แม้จะได้รับคำมั่นสัญญาว่าจะได้มีชีวิตที่รื่นรมย์เต็มอิมแบบเดียวกับสัตว์ ไม่มีคนฉลาดคนใดที่จะยอมกลายเป็นคนโง่ ไม่มีบัณฑิตใดที่จะยอมกลายเป็นคนเขลา ไม่มีคนที่ก่อปรด้วยมโนธรรม และจิตสำนึกคนใดที่จะ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖-๗๘.

ยอมกลายเป็นคนสฤลและเห็นแก่ตัว แม้เขาจะยอมรับว่าคนโง่ คนเขลา และคนพาลมีความพอใจในชีวิตมากกว่าตน ในการที่จะได้รับความสุข ผู้ที่สามารถมีความสุขได้สูงกว่ายอมต้องการอะไรต่ออะไรมากกว่าผู้ที่สามารถน้อยกว่า และเขาก็มีโอกาสที่จะได้รับความเจ็บปวดมากกว่าด้วย แต่แม้ว่าเขาอยู่ในภาวะที่จะต้องเสียอย่างนี้ เขาก็จะไม่ยอมลดตัวลงมาอยู่ในสภาพชีวิตที่ต่ำกว่า เป็นมนุษย์ที่ไม่สมอยากดีกว่าเป็นสุกรที่เฒ่าอิม เป็นโสเครตีสที่ไม่เป็นสุขดีกว่าเป็นเจ้าเงาะที่เปรมปรีดิ์ และถ้าคนเขลาหรือสุกรมีความเห็นต่างออกไป ก็เพราะว่าเขารู้จักเฉพาะส่วนของเขาเท่านั้น ผู้ที่อยู่อีกข้างหนึ่งเมื่อเปรียบดูแล้วรู้ทั้งสองด้าน^{๓๓} มองว่า ความรื่นรมย์ของมนุษย์มีทั้งความเป็นลักษณะเฉพาะตน และการแสวงหาความรื่นรมย์ที่แตกต่างจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสมา สิ่งที่พบได้ว่า มนุษย์มีหนทางที่จะแสวงหาความสุขให้แก่ตน ตามกำลังความสามารถของตน และพร้อมที่จะรับผลความรื่นรมย์ตามกำลังความสามารถที่จะกระทำหรือแสวงหาได้ ถึงแม้ว่าต้องการความสุขที่ดีที่สุด มันคงยืนนานที่สุด ไม่ว่าจะมีความดีและปริมาณที่ดีหรือมากน้อยเพียงไร สิ่งที่สำคัญก็คือ เขาสามารถหลีกเลี่ยงหรือห่างไกลความทุกข์ต่อร่างกายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้ ซึ่งเป็นผู้รู้ทั้งความสุขทางกายและความรู้ถึงผลของความสุข

แนวคิดของมิลล์ในมุมมองของความรื่นรมย์ว่า “เมื่อตุลาการที่ชำนาญตัดสินแล้วข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีการอุธรณ์กันอีกต่อไป ปัญหาที่ว่าความรื่นรมย์อันไหนดีกว่า และปัญหาที่ว่าชีวิตสองแบบแบบไหนน่าชื่นชมกว่า โดยไม่คำนึงถึงลักษณะทางศีลธรรม และผลที่จะตามมา คำตอบสุดท้ายจะต้องอยู่ที่คำตัดสินของคนที่รู้จักทั้งสองแบบและถ้าเขามีความเห็นแย้งกันก็ต้องฟังเสียงข้างมาก และเราก็ไม่จำเป็นต้องลังเลใจที่รับคำตัดสินของเขาเหล่านี้เกี่ยวกับคุณภาพของความรื่นรมย์ เพราะแม้ในเรื่องปริมาณของความรื่นรมย์ เราก็จะฟังศาลใด ๆ ไม่ได้ ก็อะไรเล่าที่จะตัดสินได้ว่าความเจ็บปวดสองอันนี้ อันไหนรุนแรงกว่า และความรื่นรมย์สองอันนี้ อันไหนเข้มข้นกว่านอกจากมติของคนทั้งหลาย ที่รู้จักทั้งสองอันนี้ ทั้งความเจ็บปวดและความรื่นรมย์มิใช่สิ่งที่มีเนื้อเดียว ความเจ็บปวดมักจะผสมอยู่กับความรื่นรมย์เสมอไม่มีอะไรที่จะช่วยเราตัดสินว่าความรื่นรมย์อันหนึ่งคุ้มที่จะซื้อมาด้วยราคาของความเจ็บปวดได้ดีเท่ากับความรู้สึก และคำตัดสินของผู้ประสพมา”^{๓๔} มองว่า ข้อโต้แย้งของมิลล์ที่มองความสุขของมนุษย์ด้วยเห็นแก่ตอบสนองร่างกายเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่เขาเองก็ไม่พอใจกับแนวคิดนี้ ซึ่งเขามองว่ามนุษย์ควรมีความสุขทั้งในคุณภาพและปริมาณที่สามารถรับรู้และแสดงความพึงพอใจได้ด้วยเหตุผลของตนเอง เขาเชื่อว่า ความสุขและความเจ็บปวดนั้นเป็นประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน มีความไม่เหมือนกันกันได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาจะได้รับและยอมรับผลที่จะติดตามมา แม้จะต้องเป็นความเจ็บปวดที่ผสมกับความรื่นรมย์นั้นก็ตาม และสิ่งที่กล่าวนี้เป็นสิ่งที่บอกได้ว่า มนุษย์อยู่ภายใต้ความรื่นรมย์และความเจ็บปวด

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘-๗๙.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

๓.๒ แนวคิดชีวิตที่ดีตามทัศนะประโยชน์นิยม จอห์น สจวต มิลล์เป็นอย่างไร

๓.๒.๑ ความหมายชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร

การกระทำเพื่อผลประโยชน์ ด้วยให้การกระทำนั้นก่อให้เกิดความสุขประโยชน์ได้จำนวนมากต่อชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ การกระทำให้เกิดบรรลุผลประโยชน์ความสุขตามความมุ่งหมายของผลประโยชน์สุขเป็นสำคัญ ด้วยพึงพอใจให้กับความสามารถที่จะสนองตอบต่อจำนวนของผลประโยชน์ต่อมนุษย์ให้มากที่สุด

๓.๒.๒ ลักษณะชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร

การดำเนินชีวิตที่แสวงหาความสุขให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณมากที่สุดที่จะมีได้ภายในช่วงชีวิตที่ได้เกิดมานี้ เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ และไม่ได้ให้ความสำคัญว่ามีโลกหน้า ด้วยพิจารณาว่าการกระทำไหนถูกต้องโดยเลือกการกระทำที่มีผลก่อให้เกิดความสุขปริมาณมากที่สุดสำหรับทุกคนที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อไปเพิ่มความสุขและห่างไกลจากความทุกข์ โดยไม่สนใจหลักการหรือแรงจูงใจของตัวผู้กระทำ ซึ่งจะพิจารณาที่ผลเกิดขึ้นจากการกระทำในสิ่งนั้นๆ ว่าส่งผลต่อประโยชน์สุขให้กับความปรารถนาของมนุษย์เป็นจุดหมายปลายทางของเจตนาในทุกการกระทำของมนุษย์ ดังที่เขากล่าวว่า “The Utilitarian doctrine is, and the only thing desirable, as an end; all other thing being desirable only as means to that end”^{๑๕} มองว่า แนวคิดประโยชน์นิยมไม่สามารถที่จะกำหนดการปฏิบัติได้อย่างตายตัวจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ซึ่งสิ่งที่ทำนั้นมันเป็นการผิดศีล เป็นการโกหก หรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนั้นเป็นบาปไม่ได้เลย เนื่องจากว่าจะมองดูที่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว ด้วยการอ้างการกระทำของตนนั้นเป็นไปเพื่อความปรารถนาในประโยชน์ที่เป็นความสุขและคุณภาพในชีวิตที่ดีของตนเป็นจุดหมายปลายทาง

แนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “ข้าพเจ้าได้พูดถึงประเด็นนี้ ในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เข้าใจความคิดเรื่องประโยชน์ หรือเรื่องความสุข ซึ่งทั้งสองนี้เป็นหลักที่ขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ แต่มันมิได้เป็นเงื่อนไขจำเป็นของการที่จะยอมรับหลักตัดสิน (ศีลธรรม) ของประโยชน์นิยม เพราะหลักตัดสินของเรามีใช้ความสุขที่มากที่สุดของทั้งหมด เราอาจสงสัยได้ว่าคนที่สูงส่งมีความสุขกับความสูงส่งของเขาหรือไม่ แต่ข้อที่สงสัยไม่ได้ก็คือเขาได้ทำให้คนอื่นๆ มีความสุขมากขึ้น และโลกโดยส่วนรวมก็ได้รับความสุขมากขึ้น ดังนั้น ลัทธิประโยชน์นิยมจะบรรลุเป้าหมายได้ก็โดยปลูกฝังลักษณะที่สูงส่งให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ทั้งนี้ถึงแม้ว่าคนแต่ละคนจะได้รับประโยชน์จากความสูงส่งของคนอื่น และความสุขของแต่ละคนก็ตามออกมาจากประโยชน์เหล่านี้

^{๑๕} David Papineau. **Philosophy**. (London England : Oxford University Press 2009), P.

ตามหลักความสุขที่ได้กล่าวมาข้างต้น จุดหมายสุดท้ายอันเป็นหลักตัดสินว่าสิ่งอื่นๆ น่าพึงปรารถนาหรือไม่ และไม่ว่าจะพิจารณาเรื่องสิ่งมีค่าของตนหรือของผู้อื่น ก็คือ การดำรงชีวิตที่ห่างจากความเจ็บปวดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และถึงพร้อมด้วยความสุขสำราญทั้งในทางคุณภาพและปริมาณ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หลักนี้ซึ่งตามคติของประโยชน์นิยมเป็นจุดหมายของการกระทำของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องเป็นหลักของศีลธรรมซึ่งนิยามกันว่า “หลักและระเบียบของความประพฤติมนุษย์” การยึดหลักนี้จะทำให้ชีวิตในสภาพที่เราได้เอ่ยมานั้นเป็นชีวิตของมนุษย์จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และไม่เพียงมนุษย์เท่านั้น แต่รวมทั้งสัตว์โลกอื่นๆ ด้วย ถ้าธรรมชาติอำนวยให้”^{๑๖} มองว่า การพิจารณาแนวคิดประโยชน์นิยมให้ความสำคัญต่อความสุขและความเจ็บปวดของมนุษย์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติด้วยพบว่า ประการแรก ความสุขของคนที่สูงส่ง ควรที่จะส่งผลความสุขและประโยชน์ให้กับผู้อื่น อีกทั้งควรที่จะสร้างผู้สูงส่งโดยการมีลักษณะที่การสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคม ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของแนวคิดนี้ และประการที่สอง การตัดสินความพึงปรารถนาด้วยหลักเลี่ยงความเจ็บปวดที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะประพฤติได้ และส่งเสริมให้มนุษย์มีความสุขทั้งคุณภาพและปริมาณอย่างมากที่สุด ด้วยแนวคิดนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการสนับสนุนให้มีการกระทำเช่นนี้ในจำนวนมนุษย์ให้มากที่สุด รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นตามธรรมชาติของโลก

แนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “องค์ประกอบของความพอใจของชีวิตดูเหมือนมีสองอย่างและปรากฏว่าอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียวก็เพียงพอที่จะสนองความมุ่งหมาย นั่นคือ ความสงบและความระทึกใจ เมื่อชินกับความสงบมากเข้า หลายคนรู้สึกความรื่นรมย์เพียงเล็กน้อยก็ทำให้เขาพอใจได้ เมื่อชินกับความระทึกใจมากเข้าหลายคนสามารถปรับตัวกับความเจ็บปวดได้พอควร แน่นอนเมื่อไม่เป็นการเลวร้ายที่จะส่งเสริมให้มนุษย์ทั้งมวลผสมผสานทั้งสองอย่างนี้เข้าด้วยกัน เพราะทั้งคู่ไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลย แต่กลับเป็นพันธมิตรโดยธรรมชาติ นั่นคือการมีอย่างหนึ่งต่อเนื่องกัน ช่วงเวลาหนึ่งเป็นการเตรียมพร้อมและกระตุ้นให้เกิดความอยากมีอีกอย่างหนึ่ง จะมีก็แต่ในบุคคลที่มีความเฉื่อยชาจนกลายเป็นนิสัยเลวๆ เท่านั้น ที่ไม่ปรารถนาความระทึกใจ หลังจากที่ได้หยุดพักมาช่วงเวลาหนึ่ง จะมีก็แต่ในบุคคลที่อยากได้ความระทึกใจมากจนเป็นโรค (จิต) เท่านั้น ที่รู้สึกว่าความสงบที่เกิดขึ้นภายหลังความระทึกใจนั้นเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่ายและแห้งแล้ง แทนที่จะเห็นว่าความสงบนี้ให้ความรื่นรมย์มากพอๆ กับความระทึกใจที่ได้รับมาก่อนหน้านั้น ผู้โชคตบางคนเกิดมาพร้อมกับอะไรต่ออะไรมากมาย แต่ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์เพื่อสนองความรื่นรมย์ สาเหตุก็คือ คนพวกนี้ไม่เคยยึดกับใครนอกจากตัวเอง คนที่ไม่มีน้ำใจทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวมจะประสบความระทึกใจในชีวิตน้อยมาก และความระทึกใจของเขาก็จะมีค่าน้อยลง ๆ ตามกาลเวลา จนกระทั่งในที่สุดความเห็นแก่ตัวของเขาก็จะยุติลงพร้อมกับความตาย แต่คนที่มีของรักอยู่เบื้องหลังโดยเฉพาะคนที่ปลูกฝังความรักในมนุษยชาติ แม้ใกล้จะตายก็ยังมีความสนใจในชีวิตอย่างกระตือรือร้นเท่าๆ กับสมัยที่เขายังเป็น

^{๑๖} เนืองน้อย บุญยเนตร, จริยศาสตร์ตะวันตก, หน้า ๘๔-๘๕.

หนุ่มสาวและยังสุขภาพแข็งแรง ถัดจากความเห็นแก่ตัว สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเราไม่สมหวังในชีวิต คือ การขาดการพัฒนาทางจิตใจ จิตที่ได้รับการพัฒนา ข้าพเจ้ามิได้หมายถึง จิตอันเต็มไปด้วยปัญญาของเมธี แต่เป็นเพียงจิตซึ่งเปิดทางให้แก่น้ำพุของความรู้ และได้รับการขัดเกลาพอสมควร จิตอย่างนี้จะพบว่าสิ่งต่างๆ ที่ล้อมรอบตัวนั้นเป็นแหล่งที่จะเร้าความสนใจได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าจะในวัตถุที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในผลงานทางศิลปะ ในจินตนาการของบทกวี ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ในความเป็นอยู่ของมนุษยชาติทั้งในอดีต ปัจจุบัน และที่จะเกิดในอนาคต”^{๑๗} มองว่า ความพอใจของชีวิตมนุษย์มีสองประการ คือความสงบและความระทึกใจ ซึ่งมีความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งก็สามารถนำความพอใจตามที่มนุษย์ต้องการได้ และทั้งสองประการนี้จะสลับกันหรือผสมผสานกันก็ได้ ด้วยไม่มีความขัดแย้งต่อกันและกัน มีทั้งส่งเสริมและมีความต่อเนื่องกัน ซึ่งสิ่งที่น่าตั้งข้อสงสัยถึง ความไม่สมหวังของมนุษย์ คือการขาดการพัฒนาจิตใจ ที่จะทนต่อสิ่งเร้าความสนใจต่อวัตถุได้ คำถามจึงเกิดขึ้นได้ว่า แนวคิดประโยชน์นิยมยังมีความขัดแย้งกันกับการให้ความสำคัญต่อวัตถุ และการขัดเกลาจิตใจ

เกี่ยวกับว่าอะไรคือสิ่งที่น่าพึงปรารถนา ลัทธิประโยชน์นิยมถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาและเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่น่าพึงปรารถนาในฐานะเป็นจุดมุ่งหมาย มิลล์กล่าวว่า “ข้อพิสูจน์เดียวที่ได้ที่จะพิสูจน์ได้ว่าวัตถุเป็นสิ่งที่สามารถเห็นได้ก็คือ คนเห็นมันจริงๆ ข้อพิสูจน์เดียวที่ว่าเสียงเป็นสิ่งที่สามารถได้ยินก็คือ คนได้ยินมัน และก็เช่นนี้ในประสบการณ์อื่นของเรา ในทำนองเดียวกัน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าหลักฐานเดียวที่เป็นไปได้ที่จะแสดงให้เห็นว่าอะไรก็ตามเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนาก็คือ คนที่ปรารถนามันจริงๆ ในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ ถ้าจุดหมายที่ลัทธิประโยชน์นิยมเสนอแก่ตัวเองไม่ถูกยอมรับให้เป็นจุดหมายแล้วละก็ ก็ไม่มีเหตุผลใดที่จะให้ได้เพื่อพิสูจน์ว่าทำไมความสุขของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา นอกจากเหตุผลที่ว่า แต่ละคน เท่าที่เขาเชื่อว่าจะเอามันมาได้ ปรารถนาความสุขของตัวเอง อย่างไรก็ดี เนื่องจากนี่เป็นข้อเท็จจริง เราจึงมิได้มีแต่เพียงหลักฐานทั้งหมดของกรณีนี้เท่านั้น แต่ยังถือได้ว่าเป็นหลักฐานทั้งหมดที่จะถามหาได้เพื่อแสดงว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดี เพื่อแสดงว่าความสุขของแต่ละคนเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเขาแต่ละคน และดังนั้นความสุขของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเขาแต่ละคน และดังนั้นความสุขของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับผลรวมของคนทุกคน”^{๑๘} มองว่า แนวคิดของคนแต่ละคนต่างก็มีชีวิตที่ต้องการดูแลเอาใจใส่และสามารถที่จะหาความสุขใส่ตนตามความนิยม ตามความต้องการที่มีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันได้ตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่เราพบว่าทุกคนจึงมีสิทธิในการสร้างฐานะ สร้างประโยชน์ต่างให้กับตนเองได้และเป็นไปเพื่อความสุขตามที่ตนปรารถนาต้องการไม่มีใครจะสำคัญกว่าใครตราบเท่าที่ตนยังมีประโยชน์และพยายามที่จะรักษาประโยชน์นั้นไว้ให้มันคงยาวนานที่สุดให้กับการสร้างชีวิตที่ดี

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖-๘๗.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖-๑๑๗.

เกี่ยวกับความแตกต่างของมนุษย์ตามแนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “ว่าโดยธรรมชาติของสรรพสิ่ง ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะให้เรายอมรับว่าคนทุกคนที่เกิดมาในอารยประเทศ ไม่ควรจะได้รับ การพัฒนาทางจิตใจให้ถึงขั้นที่จะได้ชื่นชมกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ และโดยแท้ มนุษย์ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่เห็นแก่ตัว ปราศจากน้ำใจ และมีแต่โยติเฉพาะคนที่อยู่ในแวดวงอันน่าเวทนาของตน ในปัจจุบันมนุษย์เราก็ได้กระทำการที่ประเสริฐกว่านี้อยู่แล้ว ซึ่งก็เป็นการแสดงได้อย่างดีว่ามนุษย์ชาตินั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ความอบอุ่นจริงใจที่คนเรามีต่อกันและความสนใจอันแท้จริงในสาธารณประโยชน์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน ถ้าหากว่าได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างถูกต้อง แม้ว่าแต่ละคนจะมีไม่เท่ากัน ในโลกซึ่งมีหลายสิ่งหลายอย่างที่เร้าชวนให้เราสนใจ เชิญให้เราชื่นชม และรอรับการแก้ไขปรับปรุงจากเรา ใครก็ตามที่สติปัญญาและคุณธรรมเพียงระดับหนึ่งก็สามารถดำรงชีวิตให้เป็นที่น่าอิจฉาได้ และคนอย่างนี้ถ้ากฎหมายและอำนาจใดๆ ไม่ขัดขวางเสรีภาพที่จะให้เขาแสวงหาปัจจัยแห่งความสุขตามความสามารถของเขาแล้ว เขาก็จะไม่พลาดที่จะได้ชีวิตอันน่าอิจฉานั้น แต่ทั้งนี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถหลุดพ้นความเลวร้ายอันเป็นต้นตอของความทุกข์ทั้งกายและทางใจได้ เช่น ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ ความโหดร้าย ความไร้ค่าและการสูญเสียสิ่งอันเป็นที่รัก ดังนั้น สิ่งสำคัญก็คือจะต้องต่อสู้กับความเลวร้ายเหล่านี้ ซึ่งใครหนิมันได้ทั้งหมดนับว่าโชคดี แต่ก็มีน้อยมาก เท่าที่เป็นอยู่ขณะนี้เรายังไม่สามารถป้องกันหรือบรรเทามันลงได้มากนัก แต่ไม่มีคนน่าเชื่อถือคนใดจะปฏิเสธว่า ความเลวร้ายที่แรงที่สุดของโลกนั้นอาจปิดเป่าได้ และถ้าความสามารถของมนุษย์ทวีขึ้นเรื่อยๆ ก็สามารถที่จะบรรเทาลงได้เหลือเพียงเล็กน้อย ความยากจนซึ่งทำให้เกิดความทุกข์เข็ญก็อาจถูกกำจัดให้หมดไปได้ โดยการร่วมมือของสังคมที่ใช้ปัญญา กับคนแต่ละคนที่มีความคิดอ่าน และเอื้อเฟื้อ แม้แต่ข้าศึกที่หาตัวยาก เช่น เชื้อโรคก็อาจถูกปราบลงได้เรื่อยๆ โดยการศึกษาทั้งทางกายภาพและทางศีลธรรม และโดยการควบคุมแหล่งอันตราย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ก็ให้ความหวังในอนาคตว่า ศัตรูที่น่ากลัวนี้จะถูกปราบปรามได้ในที่สุด ความก้าวหน้าในทุกด้านไม่เพียงแต่ทำให้สิ่งที่จะบั่นทอนชีวิตของเราลดลงเท่านั้น แต่ยังลดโอกาสที่จะพราดสิ่งที่สำคัญกว่านั้นไปจากเรา คือชีวิตของคน ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเรา ความแปรผันของโชคชะตาและความผิดหวังอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องของชาวโลกนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลของความไม่รอบครอบ ความต้องการผิดๆ และความบกพร่องของสถาบันในสังคม กล่าวอย่างสั้นๆ สาเหตุใหญ่ๆ ของความทุกข์ยากของมนุษย์นั้น ในระดับหนึ่งแล้ว อาจจัดได้โดยความอดุสสาเห และความเอาใจใส่ของมนุษย์ และในบางกรณีก็จัดให้หมด แม้การปิดเป่าความทุกข์เข็ญจะเป็นไปอย่างช้าๆ ไม่น่าพอใจ แม้คนหลายชั่วคนจะต้องตายไปก่อนที่จะจัดได้สำเร็จบริบูรณ์ และทุกสิ่งจะง่ายขึ้นถ้ามนุษย์ยังมีความตั้งใจจะมีวิชาความรู้ที่จะทำให้โลกดีขึ้น แม้จะเป็นอย่างนี้ ใครก็ตามที่น้ำใจและมีความเฉลียวฉลาดพอที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อสู้ปัญหาแม้เพียงเล็กน้อย เขาก็จะได้รับความปิติอันบริสุทธ์ จากการต่อสู้เหล่านี้ ถ้าเขายินยอมที่จะไม่รับสินบนที่ออกมาในรูปความเห็นแก่ตัว”^{๑๙} มอง

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘-๘๙.

ว่า มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจของตนเองได้ เพื่อให้ได้รับความรื่นรมย์จากธรรมชาติที่ได้ตามความสามารถของตน และไม่มีอะไรจำเป็นต้องเห็นแก่ตัว เพราะมนุษย์มีความเจริญขึ้นและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อุปสรรคก็คือความเลวร้ายของชีวิตที่ต้องดิ้นรนให้พ้นจากความยากลำบากต่อการดำรงชีวิต ที่เกิดขึ้นทั้งทางกายและจิตใจ เมื่อสามารถก้าวข้ามสิ่งเลวร้ายได้ ด้วยการมีคุณธรรมของตนเองจะพบกับชีวิตที่มีความสุขและความรื่นรมย์ได้ ความเพียงพอต่อสิ่งเร้าความสนใจก็จะบรรเทาเบาบางลง

มีแนวคิดที่สนับสนุนของจอห์น ล็อก กล่าวว่า “มนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ด้วยกันตามเหตุผล โดยปราศจากผู้ที่เหนือกว่าร่วมกันในโลก ซึ่งมีสิทธิอำนาจที่จะวินิจฉัยในหมู่พวกเขา คือ สภาพธรรมชาติ โดยแท้”^{๒๐} มองว่า มนุษย์มีความสำคัญเสมอกัน ด้วยเสรีภาพต่างๆตามที่ธรรมชาติของมนุษย์พึงมี มนุษย์ต้องอยู่ได้ ทำมาหากินเลี้ยงชีวิตและครอบครัวได้ มีสิทธิในการดำรงชีวิตที่ปลอดภัย มนุษย์มีสิทธิในการปกป้องทรัพย์สิน ดูแลสภาพแวดล้อมของตัวเอง โดยสุจริตในการประพฤติอยู่ในสังคม และยอมรับในเงื่อนไขของการสร้างระบบการบริหาร การปกครองที่เคารพในเสียงของผู้อยู่ใต้การปกครอง และควรดำรงอยู่ได้ด้วยความยินยอมของผู้อยู่ใต้การปกครองที่มาจากความต้องการสร้างความสงบสุข และประโยชน์ให้ผู้คนในสังคมจำนวนมากได้

นอกจากนั้น ยังพบว่าเป็นแนวคิดที่ยึดถือความสุขที่จะให้ความสะดวกสบาย เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายเหมือนกับแนวคิดในสุขนิยมเช่นกัน การให้ความสำคัญต่อการรับรู้ได้จากการสัมผัสของร่างกายเพียงอย่างเดียว จึงมีความเป็นไปได้ที่จะไม่สนใจในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ ไม่สนใจต่อความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งมาจากการเริ่มต้นจากความสุขของตนเองก่อน ถูกผิดไวกว่ากันที่หลังจากการตัดสินใจในการกระทำใดๆ เพราะจะดูที่ผลที่จะได้รับเท่านั้น ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่พบความเห็นในแนวคิด จอห์น ล็อก ที่มองความเชื่อที่หลากหลายจากการกระทำของมนุษย์ด้วยมองมนุษย์ต่างก็มีความเป็นตัวของตัวเองอยู่ เขาได้กล่าวว่า “เราควรอยู่อย่างสันติ และเป็นมิตรกันท่ามกลางความแตกต่างกันทางความเชื่อ เราควรจะเวทนาความไม่รู้ด้วยกันของเรา และพยายามขจัดมันด้วยวิธีบอกเล่าอย่างนอบนวล ยุติธรรม ไม่ทำสิ่งที่ไม่สมควรอย่างทันท่วงทีกับคนอื่น เหมือนเขาเป็นคนดั่งต้นและวิปริตผิดแปลก เพราะเขาไม่ล้มเลิกความเชื่อของเขาและยอมรับความเชื่อของเรา”^{๒๑} มองว่า ความไม่รู้ของมนุษย์จนนำไปสู่ความเชื่อที่แตกต่างกันนั้น ไม่สามารถล้มล้างได้ง่ายด้วยการใช้ความรุนแรง จึงเปลี่ยนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

^{๒๐} สมบัติ จันทรวงศ์, ประวัติปรัชญาการเมือง เล่มที่ ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘๖.

^{๒๑} สมฤดี วิศทเวทย์, ปรัชญาของจอห์น ล็อก, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๔.

ด้วยความเข้าใจยอมรับในสิ่งที่เขาเป็น และไม่ควรมองว่าเป็นสิ่งแปลกที่การกระทำไม่เหมือนกับเราใน ความเชื่อที่เหมือนหรือจะมีความแตกต่างกันทางความเชื่อก็ตาม

๓.๓ แนวคิดชีวิตที่ดีทางสังคมตามทัศนะประโยชน์นิยม จอนห์ สจวต มิลล์

๓.๓.๑ ความหมายชีวิตที่ดีทางสังคม

การดำเนินชีวิตที่มีประโยชน์สุข สมความปรารถนาที่ทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจใน ชีวิตที่ดีของตน ได้แก่ ชีวิตที่ดีในฐานะที่เป็นความดีในตนเอง มีความงาม ความพึงพอใจที่เป็นจริง รับรู้ได้จริงจึงเกิดความสุข ชีวิตที่ดีได้นั้นไม่มีเงื่อนไขที่ตายตัวแน่นอน อะไรที่ทำให้เกิดประโยชน์ เกิด ความสุข ความสวยงาม ความประทับใจ ความพึงพอใจตามที่ตนปรารถนาและสัมผัสว่าเป็นความจริง นั้นเป็นชีวิตที่ดีให้ให้ความเป็นจริงแก่เราได้อย่างตามความต้องการตอบสนองธรรมชาติของมนุษย์ใน สังคมได้

๓.๓.๒ ลักษณะชีวิตที่ดีทางสังคม

การกระทำใดที่จะก่อให้เกิดความสุข ก่อให้เกิดความหวังที่จะได้ประโยชน์และความกลัว การไม่พอใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยผลของการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นด้วย ปริมาณจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้นั้น ถือว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่ดีได้ โดยเอาผลของการกระทำ นั้นๆ เป็นมาตรฐาน ซึ่งถ้าผลการกระทำนั้นสร้างความเดือดร้อนให้เกิดความทุกข์ทั้งตัวของเราเองหรือ มีผลกับผู้อื่นด้วยนั้น ก็มองได้ว่าเป็นผลต่อการดำเนินชีวิตที่ไม่ดี ไม่ได้ก่อให้เกิดความสุขและประโยชน์ ด้วยอาจนำมาซึ่งสิ่งที่ไม่ต้องการ ความเจ็บปวดต่างๆ ที่จะส่งผลร้ายเกิดขึ้นกับตัวเราและผู้อื่นได้ เช่นกัน

แนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “ปัญหาที่มักจะถูกถามอยู่บ่อยๆ และก็เป็นปัญหาที่ควรถาม เกี่ยวกับมาตรฐานที่ถือเป็นมาตรฐานทางศีลธรรมทั้งหลายคืออะไร สิ่งใดเป็นพลังสนับสนุนให้ทำ ตาม (sanction) อะไรคือ แรงจูงใจให้ยอมทำตาม หรือให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น อะไรเป็นที่มาของ พันธะในการทำตาม มันได้พลังผูกมัดนี้มาจากไหน”^{๒๒} มองว่า มนุษย์ต่างก็มีความเชื่อที่แตกต่างกัน นั้นจะส่งผลถึงการแสดงของการกระทำที่แตกต่างกันด้วย คำถามจึงเกิดขึ้นได้ว่า แรงจูงใจอะไรที่เป็น พลังสนับสนุนและผูกมัดให้ยอมทำตาม จากคำถามที่สำคัญนี้ไปสู่ประเด็นที่มองถึงปัจจัยภายในและ ภายนอกที่จะสามารถบอกได้ถึงแหล่งที่มาของแรงจูงใจจากหลักประโยชน์นิยมนี้ได้

เกี่ยวกับพลังผูกมัดให้ยอมทำตาม ซึ่งแนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “หลักประโยชน์มีพลัง สนับสนุนที่จะให้ทำตามอันเป็นพลังของทุกระบบศีลธรรม และก็มีเหตุผลว่าทำไมหลักประโยชน์จะ ไม่มีพลังสนับสนุนที่ให้ทำตามดังกล่าว พลังสนับสนุนที่ให้ทำตามหลักเป็นพลังสนับสนุนจากภายนอก

^{๒๒} เนืองน้อย บุญเนตร, จริยศาสตร์ตะวันตก, หน้า ๑๐๖.

หรือไม่ก็ภายใน พลังสนับสนุนภายนอกที่ให้ทำตามนั้นไม่จำเป็นต้องพูดยาว พลังเหล่านี้คือ ความหวังที่จะได้ประโยชน์และความกลัวความไม่พอใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือความกลัวความไม่พอใจของเจ้าแห่งจักรวาล พร้อมด้วยความเห็นใจและความรักใคร่ที่เรามีต่อคนเหล่านี้ หรือความรักความกลัวพระเจ้า เหล่านี้ทำให้เราทำตามเจตจำนงค์ของพระองค์โดยปราศจากผลประโยชน์ส่วนตน มองว่าไม่มีเหตุผลอันใดที่ทำให้เราไม่ทำตามเหล่านี้จึงไม่ควรคู่กับศีลธรรมของประโยชน์นิยมอย่างเต็มที่และอย่างจริงจังเหมือนที่สาเหตุเหล่านี้คู่ควรกับศีลธรรมแบบอื่น ว่าไปแล้วสาเหตุที่อ้างถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจะต้องเป็นสิ่งคู่กับศีลธรรมแบบประโยชน์นิยมอย่างแนบแน่นตามสัดส่วนของสติปัญญา เนื่องจากไม่ว่าจะมีเหตุผลอันใดในเรื่องพันธะทางศีลธรรมที่นอกเหนือไปจากความสุขของคนทั่วไปหรือไม่ก็ตาม มนุษย์ปรารถนาความสุขอย่างแท้จริงและไม่ว่าในทางปฏิบัติมนุษย์จะมีจุดบกพร่องเพียงใด มนุษย์ก็ปรารถนาและสรรเสริญการกระทำของผู้อื่นต่อตนเองทุกการกระทำ ที่คิดว่าจะส่งเสริมความสุขของตน เกี่ยวกับสาเหตุทางศาสนานั้น ถ้ามนุษย์เชื่อ ดังที่ส่วนใหญ่บอกในเรื่องความดีของพระเจ้า คนที่คิดว่าสิ่งที่จะนำไปสู่ความสุขของคนทั่วไปเป็นสาระสำคัญ หรือแม้แต่เป็นมาตรการการวัดความดีก็จำเป็นต้องเชื่อว่านั่นคือสิ่งที่พระเจ้าเองก็ทรงเห็นชอบด้วย ดังนั้น พลังทั้งหมดของการได้รางวัลและการถูกลงโทษจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพหรือศีลธรรม และไม่ว่าจะมาจากพระเจ้าหรือจากเพื่อนมนุษย์ของเรา กอปรกับความสามารถที่เป็นไปได้ทางธรรมชาติมนุษย์ในการยอมสละเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พลังเหล่านี้ทำให้มนุษย์ทำตามศีลธรรมแบบประโยชน์นิยม ในสัดส่วนที่มนุษย์ยอมรับศีลธรรม และจะยิ่งมากขึ้นอีก ถ้าการศึกษาและการปลูกฝังโดยทั่วไปถูกใช้ให้เป็นไปตามจุดหมายนี้^{๒๓} มองว่า แรงจูงใจที่ให้อยอมทำตามจากปัจจัยภายนอก คือ การได้รางวัลและการลงโทษจากปัจจัยภายนอก สองสิ่งนี้เป็นพลังที่สนับสนุนให้มนุษย์ทำตามในระบบศีลธรรมของแนวคิดประโยชน์นิยม ที่รับรู้ได้จากความต้องการความสุขคือผลประโยชน์รางวัล และความกลัวต่อความเจ็บปวดที่จะได้รับการลงโทษ ซึ่งเป็นพื้นฐานจากแนวคิดนี้

แนวคิดของมิลล์กล่าวว่า “ กล่าวมามากแล้วเกี่ยวกับพลังสนับสนุนภายนอกให้ทำตามพลังสนับสนุนภายในที่ให้ทำตามหน้าที่ ไม่ว่าจะมาตรฐานของหน้าที่ของเราคืออะไรก็ตาม ก็คือสิ่งเดียวกันกับความรู้สึกในจิตใจของเรา ความเจ็บปวดที่ค่อนข้างแรงกล้า เมื่อคิดถึงการละเมิดหน้าที่ ในธรรมชาติของผู้ที่ได้รับการปลูกฝังทางศีลธรรมอย่างถูกต้อง ในกรณีที่มีการละเมิดนั้นหนักหนาจะเกิดความรูสึกนี้ และจะรุนแรงจนรูสึกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะทำ ความรูสึกนี้เมื่อเป็นกลางและติดอยู่กับความคิดเรื่องหน้าที่ล้วนๆ ที่มาจากความเห็นอกเห็นใจ ความรัก และความกลัวที่อาจมีมากกว่าสองอย่างแรกด้วยซ้ำ ซึ่งเป็นรูปแบบทั้งหมดของความรูสึกทางศาสนา จากการระลึกถึงความหลังครั้งยังเยาว์และอดีตทั้งหมดของเรา จากความหึงในศักดิ์ศรี ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีศักดิ์ศรี และบางครั้งก็จากการลดค่าตัวเอง ความซับซ้อนวุ่นวายดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นแก่นของลักษณะ

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖-๑๐๘.

ลึกลับ ซึ่งโดยธรรมชาติของจิตใจมนุษย์อาจมีตัวอย่างอื่นอีกมากมายนั้น เป็นตัวทำให้เกิดความคิดเกี่ยวกับพันธะทางศีลธรรม ซึ่งก็ทำให้คนเชื่อว่าความคิดนี้ไม่อาจมาจากสิ่งอื่นใดได้นอกจากกฎลึกลับ ซึ่งจริงๆ แล้วจะพบได้ในประสบการณ์ปัจจุบันของเราว่า เป็นตัวทำให้เกิดความคิดนี้ขึ้น อย่างไรก็ตามก็ดี พลังผูกมัดของมันเกิดจากการมีอยู่ของความรู้สึกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะต้องทำให้มันแตกสลายก่อนที่จะทำสิ่งซึ่งละเมิดมาตรฐานความถูกต้องของเรา และถึงแม้เราจะละเมิดมาตรฐานนั้นจริงๆ เราก็อาจจะต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มความรู้สึกนี้ภายหลังในรูปของความรู้สึกผิดและเสียใจ ไม่ว่าเราจะมีทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมชาติหรือกำเนิดของมโนธรรมอย่างไรก็ตาม นี่คือสิ่งซึ่งทำให้เกิดมันขึ้นโดยแท้จริง”^{๒๔}

มองว่า แรงจูงใจที่สำคัญจากปัจจัยภายใน คือความคิดเรื่องหน้าที่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งความกลัวที่จะทำให้ละเมิดหน้าที่อาจมีมากกว่าปัจจัยภายนอกที่ว่าด้วย การให้รางวัลและการลงโทษจากปัจจัยภายนอก ดังนั้นแนวคิดของเขาได้ให้ความสำคัญต่อหน้าที่ซึ่งเป็นปัจจัยภายในเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริง

ดังนั้นพลังสนับสนุนสูงสุดที่ทำให้ทำตามศีลธรรม (ยกเว้นสาเหตุภายนอก) ก็คือความรู้สึกแบบอัตนัยในจิตใจของเรา ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์อะไรสำหรับพวกที่ยึดมาตรฐานทางประโยชน์ในเรื่องนี้ อะไรคือพลังสนับสนุนให้ทำตามมาตรฐานดังกล่าวนี้ เราอาจตอบ ซึ่งก็เหมือนกับมาตรฐานทางศีลธรรมอื่นๆ ทั้งหมดว่าความรู้สึกอันเข้มข้นของมนุษยชาติ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า พลังสนับสนุนให้ทำตามนี้จะไม่ได้ผลกับคนซึ่งไม่มีความรู้สึกแบบนี้ แต่คนพวกนี้จะไม่เชื่อฟังทำตามหลักศีลธรรมอื่นที่ไม่ใช่ประโยชน์นิยมเช่นกัน ศีลธรรมไม่ว่าชนิดใดจะไม่อาจผูกมัดเขาได้นอกจากสาเหตุที่ทำให้ทำตามจากภายนอก ในเวลาเดียวกันความรู้สึกเหล่านี้มีอยู่จริง เป็นข้อเท็จจริงของธรรมชาติมนุษย์มันเป็นความจริง และพลังอันยิ่งใหญ่ของมันซึ่งสามารถมีผลกับคนซึ่งได้รับการปลูกฝังมันอย่างถูกต้อง ความจริงนี้พิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ ไม่เคยมีใครแสดงเหตุผลให้เห็นได้ว่า เหตุใดความรู้สึกแบบประโยชน์นิยมจึงไม่ควรถูกปลูกฝังให้เข้มข้นหนักแน่น เหมือนความรู้สึกเกี่ยวกับศีลธรรมแบบอื่น^{๒๕}

มองว่า ความรู้สึกของมนุษย์ เป็นพลังสูงสุดที่สร้างแรงจูงใจให้กระทำตามและสนับสนุนศีลธรรม ซึ่งพบว่า เขาได้ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังขัดเกลา และการพัฒนาจิตใจของมนุษย์เพื่อส่งผลต่อการสนับสนุนศีลธรรม ที่จะสร้างได้ด้วยสาเหตุนี้ ไม่ใช่ที่การให้รางวัลหรือการลงโทษซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก แต่ที่พบว่ามีความรู้ถึงศีลธรรมที่จะต้องใช้อำนาจภายนอกผูกมัดอยู่ ดังนั้น ความรู้สึกแบบประโยชน์นิยมที่มีจิตสำนึกในการที่จะไม่ละเมิดหน้าที่นั้น เป็นพลังที่จะสนับสนุนศีลธรรมอันยิ่งใหญ่ และควรที่จะให้มนุษย์ได้มีศีลธรรมที่เกิดความรู้สึกนี้ต่อมนุษย์ในสังคม

แนวคิดของมิลล์ที่ให้ความสำคัญพลังสนับสนุนที่ทำให้ทำตามมาจากความสุขเป็นสิ่งเดียวที่มนุษย์ปรารถนา เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้โดยมนุษย์มีความต้องการทำเพื่อความสุขที่พบเห็นได้จริง ในแต่ละ

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐.

บุคคลก็มีความสุขของตนเอง ดังนั้นโดยทั่วไปความสุขที่ดีจึงมีในความต้องการของทุกคน ด้วยมนุษย์มีการกระทำโดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขเป็นจุดหมายปลายทาง และหนึ่งหรือสองของความสุขเป็นที่ต้องการอย่างเหมาะสมของมนุษย์ ก็มีความชอบธรรมในการที่จะบอกว่า เป็นสิ่งที่เราต้องการ มากกว่าคุณภาพที่จะต้องไปแสวงหาในที่อื่นๆ^{๒๖} มองว่า แนวคิดประโยชน์นิยมมุ่งความสุขเป็นเป้าหมาย ที่มาจากพลังสนับสนุนให้ทำตามด้วยสองปัจจัย ซึ่งมีที่มาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน และได้โยนโยไปถึงพลังที่สนับสนุนศีลธรรม จากความเชื่อนี้ทำให้พบคำถามที่เกิดขึ้นได้ว่า เมื่อต้องเลือกที่แรงจูงใจให้กระทำตามระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายใน เราจะเลือกปัจจัยอะไร ที่จะผูกมัดให้เรากระทำตามซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมด้วย

แนวคิดของมิลล์มองการโยงใยทางศีลธรรม (moral associations) ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมามากมาย นั้น ถ้าไม่มีส่วนสำคัญใดในธรรมชาติของเรา ไม่มีประเภทความรู้สึกใดที่มีพลัง ที่การโยงใยนี้จะมาทำให้กลมกลืนได้ ที่จะทำให้เรารู้สึกว่ามันเข้ากับธรรมชาติของเราได้ และทำให้เรามีชีวิตจะสนับสนุนให้เกิดในผู้อื่นเท่านั้น (ซึ่งเราก็มีสาเหตุทางผลประโยชน์มากมายที่จะทำเช่นนั้น) แต่ยังถนอมรักษามันไว้ในตัวเราเองด้วย กล่าวสั้นๆ ถ้าไม่มีรากฐานทางธรรมชาติของความรู้สึกที่เห็นด้วยกับศีลธรรมแบบประโยชน์นิยมแล้วละก็ อาจเป็นไปได้ที่การโยงใยนี้ แม้จะหลังที่ปลูกฝังโดยการศึกษา แล้วก็ตาม จะถูกวิเคราะห์ให้หายไปได้^{๒๗} มองว่า ความรู้สึกทางศีลธรรมแบบประโยชน์นิยม มีในธรรมชาติของเรา ซึ่งจะมีไม่เหมือนกันในทุกคน ถึงแม้ว่า จะมีการปลูกฝังความรู้สึกเช่นนี้ แต่ก็พบว่าสามารถที่จะสูญหายไปได้ในแต่ละบุคคลเช่นกัน ซึ่งเป็นความแตกต่างในการถนอมรักษาความรู้สึกที่มีอยู่ในธรรมชาติของเราหรือของแต่ละบุคคล

แนวคิดของมิลล์มีทัศนะถึงรากฐานของความรู้สึกตามธรรมชาติที่รุนแรงดังกล่าวนี้อ และทันทีที่ความสุขของคนทั่วไปได้รับการยอมรับว่าเป็นมาตรฐานทางศีลธรรม รากฐานของความรู้สึกนี้ก็จะทำให้ศีลธรรมแบบประโยชน์นิยมมีพลัง รากฐานที่มั่นคงนี้ก็คือรากฐานของความรู้สึกทางสังคมของมนุษยชาติ ความปรารถนาที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเพื่อนมนุษย์ของเรา ซึ่งก็เป็นความรู้สึกที่รุนแรงอยู่แล้วในธรรมชาติมนุษย์ และก็เป็นที่น่ายินดีที่มันมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นจากอิทธิพลของอารยธรรมที่ก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ แม้จะไม่มีพร่ำสอนอย่างโจ่งแจ้งก็ตาม การอยู่กันเป็นสังคมกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งที่มนุษย์คุ้นเคยจนกระทั่งนอกเหนือไปจากสถานการณ์พิเศษและความพยายามที่จะคิดแบบนามธรรมแล้ว มนุษย์ไม่เคยคิดถึงตัวเองนอกจากเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวมเลย และการโยงตัวเองเข้าไปเช่นนี้ก็มีความแน่นแฟ้นมากขึ้นทุกขณะที่มนุษยชาติก้าวออกมาจากสภาวะโดดเดี่ยวอันป่าเถื่อน ดังนั้นเงื่อนไขใดก็ตามที่จำเป็นต่อการมีอยู่ของสังคม จึงกลายเป็น

^{๒๖} William Lillie. *An Introduction to Ethics*. (London : Methuen & Co.Ltd 1997), P. 167.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐.

ส่วนที่ไม่อาจแยกได้ขึ้นทุกทีในความคิด เมื่อบุคคลทุกผู้คิดถึงสภาวะของสิ่งต่างๆ ที่เขากำเนิดขึ้นมา และที่เป็นจุดหมายปลายทางของมนุษย์ทุกผู้ ดังนั้นสังคมในหมู่มนุษย์ ยกเว้นความสัมพันธ์แบบนายและทาส ดูจะเป็นไปไม่ได้บนรากฐานอื่นยกเว้นรากฐานที่ว่า ผลประโยชน์ของทุกคนจะต้องได้รับการพิจารณาสังคมในหมู่ผู้ที่เท่าเทียมกันจะมีอยู่ได้ก็ด้วยความเข้าใจที่ว่า ผลประโยชน์ของทุกคนจะต้องได้รับการให้ค่าอย่างเท่าเทียมกันเท่านั้น และเนื่องจากในอารยธรรมทุกรูปแบบบุคคลทุกผู้ทุกนาม ยกเว้นกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีผู้ที่เท่าเทียมกับตน ทุกคนจึงต้องอยู่อย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น และในทุกยุคทุกสมัย มีความพยายามที่จะก้าวไปสู่สภาวะที่เป็นไปไม่ได้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในลักษณะอื่น ในแง่นี้คนเติบโตขึ้นมาโดยไม่อาจคิดว่าเป็นไปได้ที่จะไม่ใส่ใจในผลประโยชน์ของผู้อื่นเลย^{๒๘} มองว่า ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในธรรมชาติของเราเองจากแนวคิดประโยชน์นิยมเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ และมีความรุนแรงในตัวเองที่อยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ ด้วยการพัฒนาความก้าวหน้า มนุษย์จึงพ้นจากสภาพที่มีความเป็นอยู่ที่ต้องดิ้นรนกระทำเพื่อตนเองได้ จะส่งผลให้คิดถึงผู้อื่นได้และด้วยมองมนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ความรู้สึกนี้เมื่อเกิดขึ้นในแต่ละบุคคลจะรวมกันเป็นพลังที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ทัศนะแนวคิดที่เป็นประโยชน์คือ ความสุขเป็นที่ปรารถนาและเป็นสิ่งเดียวที่เป็นที่น่าพอใจ และเป็นจุดสิ้นสุด ซึ่งสิ่งอื่นทั้งหมดเป็นเพียงความน่าพอใจเพื่อเป็นหนทางไปสู่จุดหมาย^{๒๙} มองว่า มนุษย์มีความพึงพอใจต่อความสุขที่ตนได้ประโยชน์และถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของทุกคน มนุษย์จึงมีความต้องการความสุขที่ตนสามารถที่จะกระทำได้อันเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ตามกำลังความสามารถที่มีเฉพาะในความสุขของแต่ละบุคคล ซึ่งมีผลรวมของความสุขแต่ละบุคคลไปจนถึงสังคม โดยเริ่มจากความสุขที่เป็นเป้าหมายของตนเองก่อนเสมอ

แนวคิดของมิลล์มองความผูกพันทางสังคมที่มีพลังมากขึ้น และความเจริญเติบโตของสังคมมีเพียงได้แต่จะทำให้ปัจเจกบุคคลมีเหตุผลทางผลประโยชน์ส่วนตัวที่แรงขึ้น ในการหันไปดูแลใส่ใจในผลประโยชน์ของผู้อื่นเท่านั้น แต่มันยังทำให้เขาเอาผลประโยชน์ของผู้อื่นมาใส่ในความรู้สึกของตนเองอีกด้วย หรืออย่างน้อยที่สุดก็ใส่ใจต่อผลประโยชน์ของผู้อื่นมากขึ้นเหมือนกับเกิดจากสัญชาตญาณเขาได้รู้สำนึกถึงตัวเองว่า เป็นผู้ซึ่งเคารพผู้อื่นแน่ๆ สำหรับเขาผลประโยชน์ของผู้อื่นกลายเป็นสิ่งที่เขาจะต้องใส่ใจตามธรรมชาติและอย่างจำเป็นเหมือนๆ กับสภาพทางกายภาพต่างๆ ของชีวิตเขา ดังนั้นไม่ว่าบุคคลผู้หนึ่งจะมีความรู้สึกแบบนี้ขนาดไหนก็ตามเขาจะถูกผลักดันโดยสาเหตุที่รุนแรงที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุของผลประโยชน์และของความเห็นอกเห็นใจ ที่จะแสดงความรู้สึกนี้ออกมา และจะพยายามอย่างที่สุดที่จะส่งเสริมให้ผู้อื่นมีความรู้สึกนี้เช่นกัน และถึงแม้เขาจะไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ในตัวเขาก็ตาม แต่เขาก็เหมือนกับคนอื่นๆ คืออยากให้ผู้อื่นมีความรู้สึกนี้อย่างยิ่ง ในที่สุดเชื่อเล็ก

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

^{๒๙} Jadunath Sinha. *A Manual of Ethics*. (Calcutta : New Central Book Agency 1998), P.

นิตเดียวของความรู้สึกนี้จะฝังราก และได้รับการสร้างเสริมให้เติบโตขึ้น โดยการแพร่ขยายของความเห็นอกเห็นใจและอิทธิพลของการศึกษา และสายใยที่สมบูรณ์ของการเกื้อหนุนก็จะกวัดรวดความรู้สึกนี้ไว้ด้วยพลังของเหตุผลภายนอกที่ให้ทำตาม^{๓๐} มองว่า ความเจริญเติบโตของสังคมมีผลต่อปัจจัยภายนอกที่ให้ทำตาม ด้วยการคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองและความเห็นอกเห็นใจที่ต้องการให้ผู้อื่นมีต่อตนเอง ซึ่งสิ่งนี้มีอิทธิพลต่อการกระทำเพื่อคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นเช่นกัน และมีความเอาใจใส่ผู้อื่นมากขึ้น

แนวคิดของมิลล์เชื่อว่า เมื่ออารยธรรมเจริญขึ้น การมองตัวของเราเองและการมองชีวิตมนุษย์ในลักษณะนี้ก็จะดูเป็นธรรมดาเป็นธรรมชาติมากขึ้นทุกที ทุกอย่างก้าวของความก้าวหน้าทางการเมืองจะทำให้มันเป็นเช่นนั้นมากขึ้น ด้วยการกำจัดแหล่งที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ออกไป และด้วยการปรับระดับความไม่เท่าเทียมในแง่สิทธิทางกฎหมายในหมู่ปัจเจกชนหรือในหมู่ชนชั้น ที่ทำให้ความสุขของมนุษยชาติจำนวนมากยังไม่ได้รับการใส่ใจ ในสถานะที่จิตใจของมนุษย์เจริญขึ้น อิทธิพลเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างปัจเจกบุคคลกับผู้อื่น ซึ่งถ้าเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์แล้วจะทำให้เขาไม่คิดอีกเลยหรือไม่ปรารถนาอีกเลยที่จะได้สภาพที่ให้ประโยชน์แก่ตัวเองโดยที่ผู้อื่นไม่ได้ด้วย ถ้าเราเชื่อว่าความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้จะได้รับการสั่งสอนเหมือนเป็นศาสนาหนึ่ง และพลังทั้งหมดของการศึกษาของสถาบันต่างๆ และของความเห็นมุ่งมาสู่การทำให้บุคคลทุกผู้เจริญเติบโต พ้นจากความเยาวยว ซึ่งปกคลุมอยู่ในทุกด้านในแง่ของความคิด และการปฏิบัติ ซึ่งก็เหมือนกับที่ศาสนาเคยทำมาแล้ว ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าก็คิดว่าจะไม่มีผู้ใดเลยที่รู้ตระหนักถึงความคิดเช่นนี้แล้ว จะรู้สึกกลางแคลงใจในเรื่องความมีเหตุผลของพลังสนับสนุนสูงสุดในการทำตามศีลธรรมที่มุ่งความสุข^{๓๑} มองว่า ในสิ่งที่เราพบเห็นได้นั้น การกระทำของตัวเราเองนั้นไปสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือไม่ ด้วยตัวเรามีความสุข ความพึงพอใจ ดังในกรณีของการทำการค้าที่มักจะหวังผลกำไรให้ได้ดีที่สุดเพื่อการพัฒนาในระบบบริหารจัดการ และการป้องกันความเสี่ยงต่างๆที่จะเกิดขึ้น ดังในกรณีของผลกำไรที่เกิดจากการค้า พบว่ามีกำไรมหาศาลแต่ก็ยังมียาเสพติดที่แพงอยู่และยังมีแนวโน้มว่า จะมีการปรับราคาส่งอย่างต่อเนื่อง ผู้คนจะต้องแบกรับภาระสิ่งนี้ จากความต้องการผลตัวเลขกำไรที่โตขึ้น แล้วจะส่งให้เกิดความสุข ความน่ายินดีของกลุ่มทุน ด้วยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อศีลธรรม ไม่คำนึงถึงผู้มีรายได้น้อยว่า จะต้องดิ้นรนเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด มีแนวคิดที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการนึกถึงคุณธรรมกับเรื่องความสุขหรือความรื่นรมณ์ควรที่จะไปในทิศทางใด ซึ่งมักจะเป็นในลักษณะที่ผลประโยชน์เหนือคุณธรรม

แนวคิดของมิลล์ตามทัศนะของพวกประโยชน์นิยม คุณธรรมเป็นความดีในแง่นี้ ไม่มีความปรารถนาแรกเริ่มที่อยากจะได้คุณธรรม หรือเหตุผลที่อยากจะได้มัน นอกไปจากแนวโน้มของมันที่จะ

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^{๓๑} เนืองน้อย บุญยเนตร, จริยศาสตร์ตะวันตก, หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

ทำให้เกิดความรื่นรมย์ และโดยเฉพาะแนวโน้มของมันที่จะป้องกันความเจ็บปวด แต่จากการโยนโย่ที่เกิดขึ้นก็เลยรู้สึกว่ามันดีในตัวเอง และปรารถนามันอย่างแรงกล้าพอๆ กับสิ่งดีอื่นๆ และจากความแตกต่างระหว่างมันกับความรักเงินตรา ความรักอำนาจ หรือชื่อเสียง ซึ่งบางทีและบ่อยครั้งอาจทำให้ปัจเจกบุคคลเป็นอันตรายต่อสมาชิกผู้อื่นในสังคมที่เขาอยู่ได้ ในขณะที่ไม่มีอะไรที่ทำให้เขาเป็นพรอันดีงามสำหรับผู้อื่นได้เหมือนกับการปลูกฝังความรักในคุณธรรมอย่างไร้ความเห็นแก่ตัว ดังนั้นมาตรฐานแบบประโยชน์นิยม แม้จะยอมรับและเห็นชอบความปรารถนาที่เกิดขึ้นที่หลังแบบอื่น ในระดับที่ความปรารถนาเหล่านี้จะไม่ทำอันตรายแก่ความสุขของคนทั่วไปมากกว่าที่จะส่งเสริมความสุขโดยทั่วไปแล้วละก็มาตรฐานนี้ยอมรับและยังต้องให้มีการปลูกฝังความรักคุณธรรมอย่างจริงจังมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในฐานะที่มันเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งใดต่อความสุขของคนทั่วไป

ผลจากการพิจารณาข้างต้นที่ผ่านมาก็คือ ในความเป็นจริงไม่มีอะไรที่คนปรารถนา นอกจากความสุข อะไรก็ตามที่คนปรารถนา ที่ไม่ใช่เป็นวิธีไปสู่จุดหมายที่เหนือกว่าและในที่สุดก็พาไปสู่ความสุขแล้วละก็ ล้วนปรารถนามันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความสุข และมีได้ปรารถนามันเพื่อตัวเองจนกว่ามันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของความสุข ผู้ที่ปรารถนาคุณธรรมเพื่อตัวของมันเอง ปรารถนามันเพราะการรู้สึกสำนึกถึงมันเป็นความรื่นรมย์ หรือไม่ก็เพราะ การรู้สึกสำนึกว่าขาดมัน เป็นความเจ็บปวด หรือไม่ก็ด้วยเหตุผลทั้งสองประกอบกัน เพราะในความจริง ความรื่นรมย์และความเจ็บปวดมักไม่ค่อยแยกอยู่จากกัน แต่จะอยู่คู่กันเสมอ คนๆ เดียวกันรู้สึกรื่นรมย์ตามสัดส่วนของคุณธรรมที่เขาศึกษาไว้ได้ และรู้สึกที่เจ็บปวดที่ไม่สามารถมีคุณธรรมมากกว่านี้ ถ้าสิ่งแรกไม่ให้ความรื่นรมย์และสิ่งหลังไม่ให้ความเจ็บปวดแก่เขา เขาก็จะไม่รักหรือปรารถนาคุณธรรม หรือเขาอาจปรารถนามันเพียงเพื่อประโยชน์อื่นที่มันจะทำให้เกิดแก่เขาหรือแก่ผู้ที่เขารัก^{๓๒} มองว่า แนวคิดของมิลล์ได้โต้แย้งถึงความปรารถนาในการมีคุณธรรมในจิตใจของมนุษย์เองนั้นแล้ว ด้วยที่สุดมนุษย์ก็ยังคงคำนึงถึงการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ ถ้าการมีคุณธรรมนั้นจะนำมาซึ่งปัญหาให้ได้พบความทุกข์ ความเจ็บปวดที่จะมาโยนโย่กับความสุข และผลประโยชน์ให้ต้องสูญเสีย หรืออาจทำให้เกิดการเสียหายได้ คุณธรรมเป็นเพียงความคิดที่ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างที่ใจเราปรารถนากระทำ ด้วยเป็นเพราะปรารถนาความสุขที่จะนำมาพิจารณาก่อนการตัดสินใจดำเนินการใดๆ คำถามจึงเกิดได้ว่าเรายอมรับคุณธรรมว่ามีอยู่ในจิตใจของตน แต่เป็นเพราะเราเกรงกลัวต่อความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นจึงยอมจำนน แม้ว่าจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่ในจิตใจที่สามารถรับรู้ได้จริง แต่เราเห็นแก่ประโยชน์จากความสุขสบายเกินไปหรือไม่

แนวคิดของมิลล์มีทัศนะว่า ดังนั้น เราก็ได้คำตอบของคำถามที่ว่า หลักประโยชน์นิยมมีข้อพิสูจน์ประเภทใดแล้ว ถ้าความเห็นที่ข้าพเจ้าเพิ่งกล่าวไปเป็นจริงทางจิตวิทยาแล้ว ถ้าธรรมชาติของมนุษย์มีลักษณะที่จะปรารถนาสิ่งอื่นไม่ได้นอกไปจากเสียจากว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของความสุข หรือเป็น

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

วิธีไปสู่ความสุขแล้ว เราก็ไม่อาจมีข้อพิสูจน์อื่นได้อีก และเราก็ไม่จำเป็นต้องมีข้อพิสูจน์อื่นได้อีกเพื่อแสดงว่าสิ่งเหล่านี้คือสิ่งเดียวที่น่าพึงปรารถนา ถ้าเช่นนั้น ความสุขก็เป็นจุดหมายเดียวเท่านั้นของการกระทำของมนุษย์ ตอนนี้มีมติตัดสินว่ามันจริงหรือไม่ที่มนุษย์ชาติไม่ได้ปรารถนาอะไรอื่นเพื่อตัวของมันเองนอกจากสิ่งที่เป็ความรื่นรมย์สำหรับพวกเขา หรือสิ่งที่ปราศจากมันจะเป็นความเจ็บปวด ดูเราจะมาถึงปัญหาของข้อเท็จจริงและประสบการณ์ ซึ่งก็เหมือนกับปัญหาอื่นๆ ที่ต้องอาศัยหลักฐาน จะตอบได้ก็โดยการสำนึกรู้ตัวตนที่ได้ฝึกฝนมาแล้ว และโดยการสังเกตตัวเอง กอปรกับการสังเกตผู้อื่น ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานนี้เมื่อพิจารณาอย่างเป็นกลางจะบอกว่าการปรารถนาสิ่งหนึ่ง และพบว่ามันให้ความรื่นรมย์ เกลียดมันและคิดถึงมันว่าเป็นความเจ็บปวด เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้หรือเป็นสองส่วนในปรากฏการณ์เดียวกันในข้อจำกัดทางภาษา มันเป็นวิธีการเรียกข้อเท็จจริงทางจิตวิทยาเดียวกันโดยใช้ชื่อต่างกัน กล่าวคือ การคิดถึงวัตถุอย่างหนึ่งว่ามันน่าพึงปรารถนา (นอกจากจะปรารถนามันเพื่อผลของมัน) และคิดถึงมันว่าเป็นความรื่นรมย์นั้นคือสิ่งเดียวกัน และการปรารถนาอะไรก็ตามที่มีได้สัดส่วนกับความคิดที่ว่ามันเป็นความรื่นรมย์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งในแง่กายภาพและอภิปรัชญา”^{๓๓} มองว่า ความสุขเป็นจุดมุ่งหมายเดียวของการกระทำที่สามารถสัมผัส และสังเกตได้จากความรื่นรมย์ของตนเองและผู้อื่น ในขณะที่เราคิดถึงความเจ็บปวดนั้นเกิดจากความเกลียดไม่ต้องการที่จะเข้าไปสัมผัสสิ่งนั้น และความรื่นรมย์ต้องสอดคล้องกับความคิดของมนุษย์คือผลประโยชน์สุขของความรื่นรมย์

แนวคิดของมิลล์กล่าวถึงข้อความที่ว่า “ความสุขของแต่ละคนเป็นสิ่งดีสำหรับเขาแต่ละคน ดังนั้นความสุขของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งดีสำหรับผลรวมของคนทุกคน” ว่า “ในประโยคดังกล่าวข้าพเจ้าหมายจะเพียงอ้างเหตุผลว่า เนื่องจากความสุขของ A เป็นสิ่งดี ความสุขของ B เป็นสิ่งดี ความสุขของ C เป็นสิ่งดี ฯลฯ ผลรวมของสิ่งดีเหล่านี้ย่อมจะต้องดีด้วย”^{๓๔} มองว่า แนวคิดความสุขเป็นจุดมุ่งหมายและเป็นสิ่งดีของมนุษย์ทุกคน ความสุขของคนทุกคนจะเป็นความสุขผลรวมที่เกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งเป็นความสุขและสิ่งที่ดีของมนุษย์และสังคม

มีแนวคิดโต้แย้งความสุขทางร่างกายอย่างเดี่ยวดังที่ โสเครตีสกล่าวไว้ว่า “ร่างกายเป็นบ่อเกิดแห่งความลำบาก อันไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเหตุเพียงต้องการอาหาร ทั้งเป็นที่เกิดแห่งโรคทั้งหลาย และยังขัดขวางการแสวงหาสิ่งที่แท้จริงอีกด้วย ร่างกายทำให้เรามีความรักความทะยานอยาก ความกลัว ความเพ้อฝันทุกชนิด และความโง่เขลาเบาปัญญาหาที่สุดมิได้ ความจริงก็เป็นดังที่คนทั้งหลายพูดกันคือ ร่างกายทำให้พลังความคิดหายไปจากเรา ในชีวิตนี้ข้าพเจ้าคิดว่า เข้าไปใกล้ความรู้กันมากที่สุดแล้ว เมื่อเราติดต่อกับร่างกายน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และไม่มักมากในกายอีกสุข แต่รักษาตัวให้

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๐.

บริสุทธิ์ จนกระทั่งถึงเวลาที่พระเจ้าโปรดปรานปลดปล่อยให้เราหลุดพ้น^{๓๕} มองว่า ถึงแม้มนุษย์โดยเริ่มจะเห็นความสำคัญของร่างกายเป็นที่ตอบสนองความต้องการด้วยปัจจัยต่างๆ เพื่อให้ร่างกายนั้นได้รับความสุข ความพึงพอใจอย่างที่สุด หรือก็ให้หลีกเลี่ยงความทุกข์ แต่เมื่อมีมนุษย์ที่ได้พิจารณาแล้วก็ยังพบว่า ความทุกข์มิได้หายไปจากจิตใจได้เลย อีกทั้งยังอาจอยู่ในความทรงจำที่สร้างความกระทบกระเทือนทางจิตใจเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาด้วยความรู้สึกที่มีความเศร้า สะเทือนใจอยู่ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้ และจัดการความจริงที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ด้วยความรู้และการพัฒนาสติปัญญาด้วยหรือไม่ การดำเนินชีวิตที่ดีได้นั้น จึงไม่สามารถที่จะมองข้ามคุณธรรมในจิตใจตน เพียงเพื่อมุ่งแต่จะหาความสุข หาประโยชน์ซึ่งอาจไม่สามารถปลดปล่อยความทุกข์ของมนุษย์ได้จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสของมนุษย์เช่นกัน

แนวคิดที่ได้แย้งทุกการกระทำมุ่งความสุขทางร่างกายเป็นเป้าหมาย และต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดที่กล่าวถึงทัศนะของอริสโตเติลใน “The Golden Mean of Virtues” มีเนื้อหาว่า The proper disposition for a given virtue involves learning to feel fear, confidence, anger, pity, pleasure, and pain “at the right time, with reference to the right motive, and in the right way” and “death and wounds will be painful to the brave man and against his will, but he will face them because it is noble to do so”^{๓๖} มองว่า ลักษณะอุปนิสัยที่เป็นไปตามธรรมชาติเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางศีลธรรมไปจนถึงความรู้สึกตรงกันกับ ความกลัว ความไวเนื้อเชื่อใจ ความโกรธ ความเมตตา ความรื่นรมย์และความเจ็บปวด อีกทั้งความกล้าหาญ เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับความตายและการถูกทำให้เกิดการบาดเจ็บ ซึ่งจะเป็นความเจ็บปวดที่จะส่งผลให้มนุษย์เกิดความกล้าหาญ และพร้อมที่จะต่อต้านและเผชิญหน้ากับผู้ที่กระทำคือคนที่สูงส่งกว่าเขา ซึ่งคนที่สูงส่งจะกระทำเช่นเดียวกับเขาเหมือนกัน ซึ่งจากความเชื่อดังกล่าวจะพบข้อโต้แย้งว่า มนุษย์มีความแตกต่างทางศีลธรรมได้โดยมีที่มาจากลักษณะอุปนิสัยของมนุษย์ คำถามจึงเกิดได้ว่า แรงจูงใจของมนุษย์ในผู้ที่ดีย่อมกว่าให้หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดเพราะไม่ต้องการที่จะต่อสู้หรือไม่ เพราะเมื่อมนุษย์ถูกทำร้ายก็จะเกิดความกล้าหาญที่จะปกป้องตนเองและพร้อมที่จะต่อต้านถึงแม้จะเป็นผู้ที่ดีย่อมกว่าและจะนำไปสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายได้ ดังนั้น มองต่อไปว่า ปัญหาที่มองถึงเสียงใหญ่มีความสำคัญมากกว่าเสียงส่วนน้อย ด้วยปัจจัยอะไร ซึ่งจะนำไปวิเคราะห์ในบทต่อไป

^{๓๕} อติศักดิ์ ทองบุญ, **วิพากษ์ความสัมพันธ์ระหว่าง Mind and Body ในทัศนะเอกนิยมกับทวินิยม**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

^{๓๖} Robert C. Trundle, JR. **Ancient Greek Philosophy: Its Development and Relevance to Our Time**. (Great Britain : A vebury 1997), P. 260

๓.๔ สรุป

ชีวิตที่ดีของมนุษย์โดยธรรมชาติ มีความต้องการพบกับสุข หลีกหนีจากความทุกข์ ความปลอดภัยจากสถานที่ต่างๆ นั้น คงจะไม่เป็นเพียงแค่มนุษย์เท่านั้นที่ต้องการ ด้วยมองต่อไปได้ว่า สิ่งที่มีชีวิตอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ หรือพืช ย่อมมีการดำรงชีวิตในแบบของตนเช่นกัน การดิ้นรนที่จะให้ตนเองอยู่รอดในตราบที่มีชีวิตอยู่นั้น จึงมีความสำคัญต่อตนเองและระหว่างสิ่งที่มีชีวิตด้วยกัน การอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตนั้น ในแนวคิดนี้พบว่า การกระทำทุกสิ่งทุกอย่างนั้น มีจุดหมายปลายทางที่ความสุข และเป็นความสุขต่อตนเองด้วยปริมาณให้มากที่สุด

ด้วยภาวะที่มนุษย์แท้จริงเราพบว่า การใช้ชีวิตของมนุษย์นั้น มีเหตุปัจจัยหลายอย่างให้พบกับความทุกข์ได้ง่ายๆ เช่นกัน เราต้องหาสิ่งที่จะสนองตอบต่อความต้องการของร่างกายให้พบกับความสุข ความสบาย เราต้องหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เราต้องมีความมั่นคงต่อฐานะทางครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นความต้องการทางด้านวัตถุที่มีความปรารถนาเรียกร้องอยู่ตลอดเวลาหรือไม่ เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ความปรารถนาเป็นสิ่งที่เราต้องควบคุมความต้องการได้อย่างแท้จริง ถ้าเรามีครอบครัวที่จะต้องดูแล ถ้าเราประสบกับเหตุการณ์ในความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินทอง ในยามเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตัวเราเอง หรือภายในครอบครัวของเรา เราจะปฏิเสธการแสวงหาวัตถุได้หรือไม่ แต่เพราะอะไรชีวิตของมนุษย์จึงต้องดิ้นรนเพื่อให้พ้นจากความยากลำบากไปสู่ความสุขสบาย และนั่นเป็นสิ่งที่ผู้ที่เห็นแก่ตัวได้กระทำต่อมนุษย์ด้วยกันเอง

ถ้าเราปฏิเสธการให้ความสำคัญต่อแนวคิดนี้ ก็อาจจะส่งผลต่อการเอารอดเอาเปรียบได้เช่นกัน ด้วยเพราะว่า เรายึดถือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์จำนวนมาก แต่ถ้ามีผู้ที่เห็นแก่ตัวเอาแต่กอบโกยผลประโยชน์ของตน จนมากเกินไปจนความจำเป็นดังเช่น บุคคลมีจำนวนที่ดินไว้จำนวนมากแต่ก็มิได้พัฒนาอะไร แทนที่อาจจะพัฒนาทำการเกษตร ให้โอกาสแก่ผู้ที่ไม่ที่ทำกินได้ทำนา ทำสวน ทำไร่ กลับปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ไม่เคยเข้ามาดูแล หรือมีมากจนล้น ไม่มีเวลาได้เข้ามาดำเนินการใดๆ เพราะถือโฉนดที่ดินไว้จำนวนมากเช่นนี้เป็นต้น

การดำเนินชีวิตด้วยการแสวงหาความสุขให้ได้ปริมาณมากที่สุด หรือให้เกิดประโยชน์กับจำนวนของมนุษย์ให้มากที่สุดนั้น การก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้เป็นเครื่องมือดำรงอยู่ด้วยความสุข สะดวกสบาย มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจที่เป็นความจริงที่เราสามารถสัมผัสได้จริง เกิดการเรียนรู้พัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อย่างตรงความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ได้นั้น จึงเป็นชีวิตที่ดีในทัศนะประโยชน์นิยม แต่อย่างไรก็ดีผู้วิจัยจะทำการวิพากษ์ถึงข้อสังเกตของแนวคิดทั้งสอง รวมถึงจะได้แสดงทัศนะของตัวผู้วิจัยเองเกี่ยวกับความสุขของมนุษย์ ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป